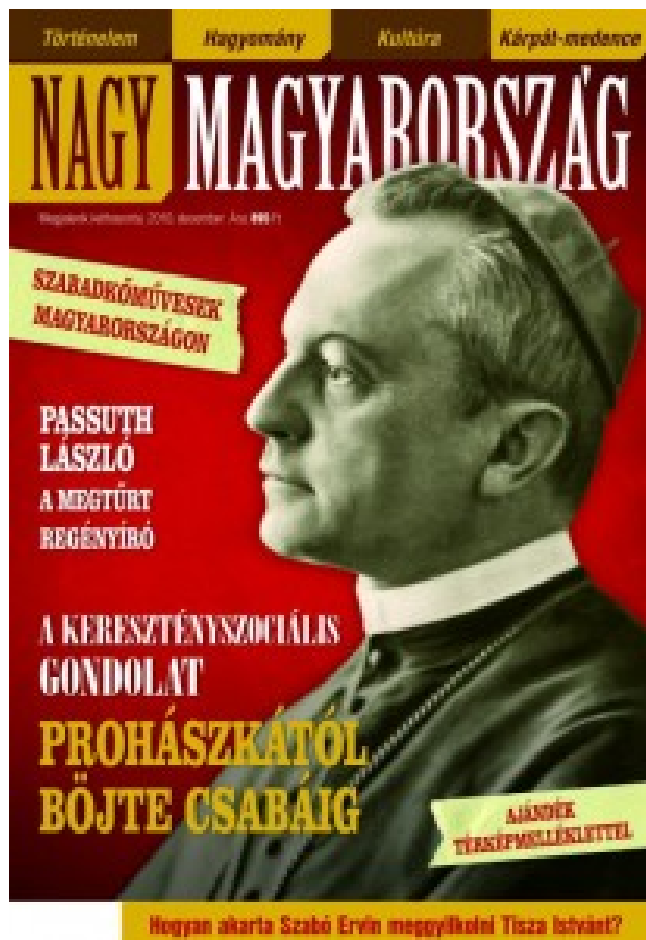

Prohászka Ottokár Naplójegyzetek I.

(1877--1918)

A kötetet szerkesztette és jegyzetekkel
ellátta: Barlay Ö. Szabolcs

Lektorálták:
Nemeshegyi Péter
Gyorgyovich Miklós

A fedőlapot Szokoly György római grafikus
tervezte Miletics Katalin Prohászka-érme
fotójának felhasználásával

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék

A könyv elektronikus változata

Prohászka naplójegyzetei (Bevezetés)

Prohászka életének főbb állomásai

Bevezető az első kötethez

Napló

1877 - 1916

Jegyzetek

Függelék: Prohászka naplójegyzeteinek kéziratai

A könyv elektronikus változata

Ez a program az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 1997-ben jelent meg az Agapé Kiadó gondozásában, az ISBN 963 458 095 5 azonosítóval, a háromkötetes Prohászka Ottokár: Naplójegyzetek első köteteként. Az elektronikus változat a kötet szerkesztője: Barlay Ö. Szabolcs és a sorozat szerkesztője: Szabó Ferenc engedélyével készült. A könyvet lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog az előbb említett szerkesztőké.

Bevezetés

Két évvel Prohászka Ottokár halála után, 1929-ben Schütz Antal, az Összegyűjtött munkák 25 kötetének kiadója, két kötetben közzétette a fehérvári püspök naplójegyzeteinek jó részét, Soliloquia címmel. Nem az összes naplót, mivel akkor nem állt rendelkezésére minden kézirat (egyesekeket később fedeztek fel Némethy Ernő hagyatékában); ezenkívül Schütz úgy vélte, hogy a bizalmas részleteket el kell hagynia.

Most, hogy újra szabadon elindulhatott „Prohászka ébresztése” (lásd 1996-ban közzétett gyűjtőkötetünket, amelyre ezentúl így hivatkozunk: PÉ lapszám), egyik legsürgősebb feladatunknak azt tartottuk, hogy a kutatók számára közzétegyük Prohászka összes naplójegyzetét. Egyelőre a főcél a teljesség; egy későbbi időpontban fiatalabb kutatók majd gondolhatnak kritikai kiadásra, illetve közzé

lehet tenni a nagyközönség számára egy szövegválogatást. Prohászka feljegyzéseit nem szánta ugyan a nagyközönségnek, mégis felbecsülhetetlen forrást jelentenek a naplók (a még feldolgozatlan levelekkel együtt) ahhoz, hogy megrajzolhassuk a nagy püspök teljes portréját, betekinthessünk a misztikus „belső várkastélyába”. Napjainkban különösen is népszerű gondolkodók, írók, művészek önéletrajzainak és naplójának közzététele/elolvasása. De már Szent Ágoston „Vallomásai” óta, a középkori misztikusokon, vagy az újkorban Avilai Szent Teréz és Loyolai Szent Ignác „vallomásain” át egészen Lisieux-i Szent Terézig, Gárdonyi Gézáig és Maurice Blondelig –, a megtérések, lelki élmények, megvilágosodások naplószerű feljegyzéseinek egész sora a lelkeségi irodalom legjavához tartozik.

Prohászka feljegyzései kezdetben, Rómában kifejezetten lelki naplók: a részleges lelkiismeret-vizsgálat eredményeit Szent Ignác ajánlása szerint rögzíti; napi elmélkedései vagy az évi nyolcnapos lelkigyakorlatok „luminái”, jófélételei szinte egész életén át -- kisebb-nagyobb megszakításokkal -- füzetekbe vagy cetlikre, hivatalos iratok vagy hozzá írt levelek hátlapjára kerülnek. Célja az, hogy így könnyebben „megkülönböztesse a szellemeket”, ellenőrizhesse lelki haladását. Részben ezt a célt szolgálták az olyan részletek is, amelyeket olvasmányjaiból kiírt magának. De később egyre tárgult a jegyzetek látóköre: a mindennapi élet, az egyház és a politika időszerű kérdéseire is reagált; feljegyzett olyasmiket is, amelyeknek hasznát vehette az esztergomi kispapoknak tartott esti elmélkedésekben (punctákban) vagy prédikációiban, előadásában.

Amikor 1910 körül akadémiai székfoglalóját készíti, hosszabb eszmefuttatásokat jegyez le filozófiai és teológiai kérdésekről; ezek a Svoy-hagyatékban található, jórészt kiadatlan részletek igen jelentősek Prohászka eszmevilága fejlődése szempontjából (vö. Szabó: Prohászka és a modernizmus, in: PÉ). Ugyancsak ebben a korszakban, 1911 körül, irodalmi szempontból is remek esszék születnek: egyeseket maga Prohászka kiemelt a naplóból és közzétett az Élet-ben. 1919-ben és utána pedig a vörös terror borzalmairól és a parlamenti politikáról találunk keserű és kemény kritikákat.

Hangsúlyozzuk Schütz Antallal: A naplójegyzetek elsősorban a misztikus Prohászka lelkébe nyújtanak betekintést. Főleg az Eucharisztia iránti áhítata fejeződik ki itt, miként elmélkedéseiben és a befejezetlenül maradt Élet Kenyeré-ben. Hála Istennek, a világegyház misztikusainak csodálatos tanúságtételéből nem hiányzik a „vox hungarica” sem.

Schütznek igaza van: a naplók felbecsülhetetlen lelkiolvasmányul szolgálnak. De Bangha Béla szerint ezentúl páratlan történeti és lélektani értékük is van. Csakugyan nélkülözhetetlenek egy teljes és tárgyilagos Prohászka-életrajz megírásához. Bangha írta a Soliloquia recenziójában 1929-ben: Megtanuljuk e jegyzetektől „hogyan fejlődött Prohászka, hogyan küzdött, vívódott magával ez a nagy lélek, hogyan

örizte s tisztogatta magában a papi lelkület értékeit, hogy ítélte emberekről, dolgokról, mik voltak legmélyebb, legbensőbb benyomásai, mi hatott rá, mi keltett lelkében visszhangot, hogyan imádkozott, hogyan örült, hogyan méltatlankodott magában, hogyan öntötte ki szívét Teremtője előtt. E tekintetben Prohászka naplója éppen az őszinteségével néha valóságos szenzáció. Itt nem kellett palástolnia gondolatait, nem kellett hangfogót tenni érzelmeire. Kemény szavak pattannak fel tollán, még esztergomi spirituális korában, de utóbb is, egyesekről, egyháziakról is, nemzeti nagyságokról, akiket kifelé kesztyűs kézzel kellett kezelnie. Szigorú, de igazságos és mindenképp beigazolt vádat emel ama keresztény politikusok ellen, akik csak szájkodni tudnak s akik a kereszténységet nem élik. A parlament intézménye iránt mélységes megvetés árad nem egyszer feljegyzéseiből; örül, mikor megszabadul a képviselőségtől. Főképp azonban balfelé, a vallástalan és erkölcstelen világ felé mondja el véleményét roppant világosan..." (Magyar Kultúra, 1929, 461--465).

Itt felmerül a kérdés: vajon az a tény, hogy Prohászka nem szánta a nyilvánosságnak naplóit, nem kötelez-e bennünket diszkrécióra? Vajon nem kellene elhagyni bizonyos részleteket, amint ezt Schütz tette, de még inkább Némethy Ernő, aki egyenesen kivágott, és részben elégetett bizonyos szakaszokat. (Erről bővebben az I. kötet függelékében írunk.) De igazában maga Schütz már közzétette a rendelkezésére álló naplójegyzetek túlnyomó többségét. Olyan részleteket hagyott ki, amelyek akkor még élő személyekre vonatkozó kritikákat tartalmaztak, vagy amelyek az egyházi reformokat sürgették (ezért „vörösnek” is nevezték Prohászkaét), vagy egészen bizalmas feljegyzéseket lelki vívódásairól. Ma már megvan a kellő történelmi távolság és távlat, hogy csonkítás nélkül közöljük és tárgyilagosan értékeljük ezeket a naplókat. A kérdéses személyek már nem élnek; a zsinat utáni nyílt légkör lehetővé teszi, hogy kendőzés nélkül megvalljuk az egyháziak hibáit is, hogy a közel egy évszázados múltból hiteles képet alkossunk. Ide tartozik Prohászka életműve is. Különösen is az 1919-es és az azt követő évek eseményeinek, politikájának megítélésében kell körültekintőknek és tárgyilagosoknak lennünk. Tisztáznunk kell pl. Prohászka ún. „antiszemitizmusát” és parlamenti szereplését, amit máris elkezdett Gergely Jenő (vö. PÉ 177-204.) Ehhez a naplójegyzetek nélkülözhetetlenek.

* * *

A naplójegyzeteket három kötetben tesszük közzé: az I. felöleli -- a pótlásokkal, kiegészítésekkel -- a Soliloquia. I. kötetét 1918-ig bezárólag. (Szerkesztője: Barlay Ö. Szabolcs.); a II. kötet szinte teljes egészében eddig kiadatlan anyagot tartalmaz: az esztergomi puncta-füzetek részletei és a lelkigyakorlatos feljegyzések alkotják első részét, a másodikat pedig az ún. Shvoy-hagyaték. (Szerkesztője:

Szabó Ferenc.) Ez 1919-ig tart. Az 1919-től 1927-ig terjedő rész (a Soliloquia I. kötetéből 1919 és a Soliloquia II. kötet végig kiegészítésekkel) a mostani III. kötet anyaga. (Szerkesztője: Frenyó Zoltán.) Valójában minden anyagot átnézett mind a három szerkesztő. Az első kötet élén a bevezető után közöljük Prohászka életrajzi adatait, a függelékben és lábjegyzetekben további tájékoztatást nyújtunk. Szerkesztési elveinkről az I. kötet függelékében adunk tájékoztatást.

A szerkesztők

=====

<http://www.piar.hu/pazmany/k314.htm>